

Belső csendek

TÓTH LÍVIA TEXTILMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

Az Art Market Budapest 2022-ben megrendezett kiállításának egyik asztaláról vettem magamhoz azt a képes levelezőlap méretű szöveges szórólapot, amelyet a szentendrei székhelyű MANK, azaz a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. égisze alatt az Újműhely Galéria a Derkovits-ösztöndíjpályázathoz kapcsolódóan forgalmazott, s amely két figyelemre méltó közleményt tartalmazott. Az egyik oldalán azt olvashattam csupa nagybetűvel: „NÉZZ, ÉREZZ, HOGY JOBBAN LÁSS!” A másikon pedig, hogy: „A kortárs művészek kortársai vagyunk. Senki sem érti jobban egy adott kor művészeit, mint saját kortársaik. Te is kortárs vagy [pirossal írva!]. Ez a mi korunk, a mi képeink.”

A *Kortárs szerkesztőségében* mi is próbálkoztunk hasonlóval: „Legyen Ön is Kortárs! A KORTÁRS mértékadó és értékőrző irodalmi és művészeti folyóirat: az időtálló minőség lapja.”

Az embernek mindig kell valami fogódzó, kell egy eligazító tábla, egy turistajel, hogy elindulhasson valahonnan valamilyen irányba, leginkább a múlt felé, amikor azt hiszi, kizárólag előretart.

Valamikor így filozofáltam erről a *Pontos időrendben – Sorsfürkésző írott azonosulási kísérletek a képzőművészet világából* című rendhagyó kötetemben 1998-ban: „Belegöngyölödünk emberi emlékezetünk jelenébe, akár egy kiterített, átlátszó szőnyegbe, amelynek egyik oldalán a már megtörtént múlt jelüledékei, míg a másik oldalán jövőnk illanó foltjai és esélyeink felvillanó tüneményei sziporkáznak rátekeredőn vándorló tudatunk virtuálisan vastagodó láthatatlan magjára.

Mindig is érdekelték a szubjektív időérzetek különféle szintézisei.

Van, aki vakon hisz a jövőben, a dolgok folytatóságában, és botor módon megváltó búcsúcédulákat borítékol a hálás utókor számára. A címváltozás lehetősége

TÓTH Lívia: Égi halászat | Lívia TÓTH: 'Sky' fishing | 2015, fém, gyapjú, nemezelt, 100x120x70 cm

Fotó: Novotny Tihamér

TÓTH LÍVIA: Főnix (részlet) | LÍVIA TÓTH: Phoenix (detail)
Fotó: Lethenyei László

persze fel sem merül benne, hiszen a jövő múltidejeként éli át saját jelenét. Távollátó tekintete elhomályosult világot lát maga körül, ha lefelé néz. Így nem pillanthatja meg azt a kést sem, amely a folytonos »MOST« kezében lapul, s amelynek mindig az a hivatása, hogy váratlanul elvágjon öröknek hitt szálakat. Nincs tehát reális kivetítése koráról: csak régi egyenlete a valóságról! De a megváltozott helyzeteknek már nem kellene a régi megoldások.

Van, aki nyomatékosan és végérvényesen tagadja a múltat, a súlytalanság állapotát kedveli, s egy új jövőre koncentrál, de csak a kiszámíthatatlan viszonylagosságokban bővelkedő jelent markolhatja meg, s permanens aberrációban él.

Van, aki csak a múlt átértelmezésével, jelenbe építésével érzi fenntarthatónak önmagát, s akár egy jó íjász a múlt és a jövő felé egyszerre fejt ki anyagi és szellemi aktivitását a művészi cselekvés puritán miméziseként.”

„Még az sem kizárt, hogy a céltábla nyilad útjába kerül.” Ezt már Fodor Ákos tenné hozzá egyik haiku-koanjában.

Tóth Lívia textilművésznék – aki nem melleleg az utóbbi időben egyre filozofikusabb című tárlatokkal lepi meg közönségét – a legfőbb fogódzója, inspirálója a szín. De ugyanígy említhetnénk az anyagot, a nemezt és a selyemorgaznát, merthogy ezek a legfőbb matériái,

TÓTH LÍVIA: Főnix | LÍVIA TÓTH: Phoenix | 2008, gyapjú, nemezelt, 230x400 cm
Fotó: Lethenyei László

s az állandó kísérletezésből fakadó számtalan ötletét és leleményét is ugyanúgy idesorolhatnánk, mert ezeknek a következménye a jó mű, nem a témáé. A témára rátalál az ember, vagy úgy is mondhatnánk, a téma megtalálja emberét.

Tóth Livia még főiskolás korában Nagy Mari és Vidák István nemezkesztők kecskeméti művésztelepén talált rá erre az ősi anyagra és technikára, amelyet azóta is használ. A nemez tulajdonképpen összegubancolódott gyapjúsálakból áll – már önmagában is milyen gyönyörű metaforája ez a tér- és időrétegeknek, a sorsnak, az emberi utaknak, valamint a véletleneknek! –, de képződhet másféle szőrsálakból is, például teveszőrből. A hagyomány szerint a nemez a világ első textilje, még Noé korából. Tudniillik a lehullott, levedlett állatszőrök a taposás, nedvesség és izzadság hatására anyaggá álltak össze. Egy török monda szerint – erről éppen Nagy Mari mesél egy, a Magyar Művészeti Akadémia által készített kisfilmben

(*Nemezművészeti találkozó Nagykorösiön, 2014*) – egy vándorprófeta sarkát feltörte a lábbelije, ezért gyapjút tett alá, így találta fel a nemezt. Tehát, hogy nagyon-nagyon régi az emberiségnek ez a találmánya, az már szinte bizonyos, erről tanúskodnak a sivatagban, mocsárban, jégben, szkíta sírokban régészeti leletként fennmaradt több ezer éves textíliák.

Alkotónk első nagyobb lélegzetű munkáját is ebből az anyagból készítette *Szakrális tér* címmel. Mit, munkáját? Sokkal inkább egy többszereplős performance-szal belakott, vagy inkább értelmezett spirális tér-idő szerkezetű gigainstallációról kellene beszélnünk. Tanára, Szilvitzky Margit irányította őt a monumentális méretek felé, s ehhez az útmutatáshoz azóta is tartja magát, tudniillik autonóm textilben alig van kis méretű műve.

Erről a nevezetes nivódíjas műről a következőket mondta férje, Módy Péter szobrász-restaurátor művész egy Mezőtúron 2014-ben elhangzott megnyitóbeszédében:

TÓTH Livia: Generációk | Livia TÓTH: Generations | 2018, gyapjú és organza, nemezelt, 170x204 cm

Fotó: Novotny Tihamér

„Tóth Livia diplomamunkája [1990] egy spirális világmodell, egy óriási *nemezinstalláció* volt. A hatalmas »nemezvásznak« szinte földrétegstruktúráknak tűntek. A *nemezvászon* kifejezés használata nem véletlen, hiszen Tóth Livia a kezdetektől *vászonképként*, vagyis *táblaképként* fogta fel a nemeztechnikát, színes gyapjával »festett« táblaképeket készít immár több mint két évtizede.”

Tóth Livia is elindult a múlt felé, mégis a jelenben tartózkodik. Tudniillik munkálkodását nem úgy írja le, mint a régész tevékenységét, aki rétegről rétegre halad vissza térben és időben, mintegy szétválasztva a szálakat, hanem épp ellenkezőleg: ő rétegeket dolgoz össze plasztikus, reliefszerű nemezfestményein.

A szabad művészetek doktori címének védésével kapcsolatosan (DLA) fogalmazódtak meg benne azok a gondolatok, amelyek ma is érvényesek bizonyos munkáira. Idézem őt: „Műveimben és tanulmányaimban a kollektív emlékezet nyomait kutatom és szembesítem közönségemmel. Régészeti emlékek motívumait ragadom ki a szkíta, hun, avar, honfoglalás kori, román kori, s még fellelhető népművészeti munkák köréből, új tartalommal, szín és hangulati elemekkel új életet lelek beléjük, mintegy titkos mágiaként, mert amit látunk, azt nem feledjük. Ilyen bűvópatakként tör felszínre a népművészetben egy-egy motívum akár több száz év múltán. Kései munkáimban a motívum mellé a kert,

TÓTH Livia: Dervistánc | Livia TÓTH: Derwish Dance | 2012, gyapjú, nemezelt, 80x80 cm
Fotó: Novotny Tihamér

a paradicsom vízióját társítom háttérül, habár ezek a kertek túlságosan civilizáltak, méltó alapot hagynak a gondolatnak, a távlatnak. [...] A motívumok nagyon sokáig őrzik ősiségüket. Az ősképek a tudatalattinkat nyitják meg. Olyan képeket akarok létrehozni, amelyek ezt az összeolvadást fedik fel: a rétegek egymásra épülését, ellentétes irányát a régészével, aki szétválaszt.”

Egy 2019-ben vele készült zalaegerszegi riportban más részletekbe is beavat bennünket egy, a révkomáromi Limes Galériában, értsd, egy kiállítóterként használt volt katonatemplom apszisában 2008-ban közszemlére tett majd hat méter hosszú nemezfestménye kapcsán, amely mintegy előzménye volt a doktori védések bemutatott *Főnix* című, 2010-es munkájának: „Analógiákat kerestem a korábbi korokból, s azokat ültettem át a munkáimba. Kísérleteztem ujjur, kelta és honfoglalás kori motívumok összeépítésével is, s azt tapasztaltam, hogy szép egységbe olvadnak. Senkinek nem tűnt fel, hogy nem a magyar népművészetből merítettem [...] Hiedelemvilágunkat és motívumkincsünket tehát sokféle hatás befolyásolja, amit befogad és megőrzi a kollektív tudattalan.”

Az említett *Főnix* című textilfestményéről (amely ennek a kiállításnak is az egyik legfőbb dísze) így beszélt férje, Módy Péter azon a bizonyos mezőtúri tárlaton: „a senki más által ilyen nagy méretben nem készített nemezképei a textilművészet nagy fejezetével, a hatalmas gobelinek falakat beborító műveivel rokonítják a monumentális alkotásokat, de azok realista, felnagyított festmény tematikájával ellentétben az általa sajátosan kialakított

formanyelvvel. [...] A háttér egy alig felsejlő barokk kert – amelynek bokrai közül, mint egy élénk rikoltás, kirepül egy mesebeli lény, a főnixmadár, amely létében is az újra és újra poraiból feltámadás képességét hirdeti egy képzeletbeli, de nagyon is történelmi valóságban.” Tudniillik Módy Péter nem pusztán az ősi motívumok művésznő általi újjáélesztésére, de azok megszüntethetetlen, tudatunkból kiirthatatlan, kiszámíthatatlan életerejére és életképességére is utal.

TÓTH Lívia: In memoriam Mártély – Bezárult vízfelület
Lívia TÓTH: In memoriam Mártély, Closed water surface
2012, gyapjú, nemezelt, 140x110 cm
Fotó: Novotny Tihamér

TÓTH Lívia: Életfa búrában | Tree of life in the hood
2020, gyapjú és organza, nemezelt, 120x105 cm
Fotó: Novotny Tihamér

De visszatérve Tóth Líviának a révkomáromi Limes Galériában bemutatott *Kezdet* című nagy felkiáltójelére, amely textilfestményen bizonyos lélekmadárszerű, elvont honfoglalás kori tarsolylemez-motívumok mintegy megszentelődve jutnak el a keresztényi megváltottság figurális misztériumába. Csak jussanak eszünkbe ezzel kapcsolatban egyik legszebb archaikus imádságunknak sorai – „Ég szülte Földet, Föld szülte fát, / Fa szülte ágát, Ága szülte bimbaját, / Bimbaja szülte virágját, / Virágja szülte Szent Annát, / Szent Anna szülte Máriát, / Mária szülte Krisztus Urunkat, a világ megváltóját” –, amelyek éppenséggel a színes *Főnix* nemezvászson mű bal oldali indás-leveles, képes-madaras motívumsorára is vonatkozhatnak.

A tárlaton kiállított körülbelül 30 mű kapcsán számtalan titokkal, rejtéllyel, csodával és összefüggéssel foglalkozhatnék még. Most csak utalok e nemezfestmények érzéki színességére vagy éppen színbeli visszafogottságára, a természeti témák egyszerre elvont és konkrét formaképzésére, a technikai fortélyok megmosolyogtató egyszerűségére és nagyszerűségére, a trompe l'oeil és az álomszerű szenzibilitások plaszticitására, a választott matéria ihletett puhaságára és térbe kinövő intelligenciájára, a földközeli tartalmak anyagszerűségeire és lélektani mélységeire, tapintható közelségeire és megérinthatetlen távlatosságaira...

TÓTH LÍVIA: Kövületek | LÍVIA TÓTH: Fossils
2022, gyapjú, nemezelt, 140x80 cm
Fotó: Novotny Tihamér

TÓTH LÍVIA: Isten ostora | LÍVIA TÓTH: The scourge of God
2020, gyapjú, nemezelt, 132x104 cm
Fotó: Novotny Tihamér

Befejezésül megint csak öt idézném: „Textilművészként szeretem a színek vadságát, de finom árnyalatait is. Magamat még mindig a természet részeként élem meg. Az ember erőfeszítéseket tesz annak érdekében, hogy létét összhangba hozza a természettel, ami EGYSEG, ÉPSÉG, SZÉPSÉG. És mégis az ember az egyedüli, aki maradandó sebeket ejt a föld kérgén. Ez fájdalmas számomra. Az Összhangból, a felfoghatatlan tökélyből való részesedés csak pillanatokra adatik meg. Ezeket a pillanatokot próbálom megragadni, soha el nem múlóvá tenni, természetesen nemezzel, hisz így nem vagyok az ökológiai rendszer kárára. Mint a patak, mely nem lép ugyanabba a mederbe, én is próbálok mindig megújulni, magam számára is újat létrehozni.” (Duna Televízió, 2010)

NOVOTNY Tihamér
művészeti író

(Tóth Livia Belső csend című kiállítása. Szépheárom
Közösségi Tér, Budapest, 2022. október 29. – december 2.)

A szöveg a kiállítás megnyitóján elhangzott beszéd szerkesztett változata.